



KOSKE
KESKI-SUOMEN
SOSIAALIALAN
OSAAMISKESKUS

**LAPSET JA PERHEET
KASTE II -HANKE
ITÄ- JA KESKI-SUOMESSA
YHTEISTYÖKUMPPANEIDEN
ARVIOIMANA**

**ANTERO RUOKOKOSKI
SIVI TALVENSOLA**

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Osoite:
Matarankatu 4
40100 Jyväskylä

www.koskeverkko.fi

Painopaikka
Sovatek, Jyväskylä 2013

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	3
2	KYSELYN TOTEUTTAMINEN	3
3	TULOKSET	5
3.1	Taustatiedot	5
3.2	Tiedottamisen väylät ja kehittämistoimintaan osallistuminen	7
3.3	Tavoitteiden toteutuminen	10
3.3.1	Lasten ja perheiden palvelujen kehittäminen ja uudet toimintamallit	10
3.3.2	Osaamisen vahvistaminen	15
3.3.3	Lasten ja perheiden osallisuuden vahvistaminen	16
4	POHDINTA	18
	LÄHTEET	20
	LIITTEET	21

KUVALUETTELO

Kuva 1. Vastaajan taustaorganisaatio maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)	6
Kuva 2. Tiedonsaantikanavat Lapset ja perheet Kaste II -hankkeen toiminnasta maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)	8
Kuva 3. Yhteistyökumppaneiden osallistuminen Lapset ja perheet Kaste -hankkeen kehittämistyöhön maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)	9
Kuva 4. Hankkeeseen osallistuminen ei ole mitenkään muuttanut työtapoja ja hanke ei ole ollut esillä työyhteisössä -väitteiden vastaukset maakunnittain ja yhteensä (% vastanneista)	10
Kuva 5. Onko hankkeen avulla mielestäsi vahvistettu lasten ja perheiden kanssa toimijoiden välistä yhteistyötä? -vastaukset maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)	11
Kuva 6. Palvelujen kehittämislle asetettujen tavoitteiden toteutuminen Lapset ja perheet Kaste II -hankkeessa vastaajien arvioimana maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)	12
Kuva 7. Hanketoiminnan näkyvyys omassa työssä yhteistyön lisääntymisen ja ennaltaehkäisevien työmenetelmien osalta vastaajien arvioimana maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)	13
Kuva 8. Onko hankkeen avulla syntynyt uusia rakenteita/toimintamalleja, joita on siirretty pysyväksi toiminnaksi käytännön työhön? -vastaukset maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)	14
Kuva 9. Onko hankkeen avulla mielestäsi vahvistettu lasten ja perheiden kanssa toimijoiden osaamista? -vastaukset maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)	15
Kuva 10. Hanketoiminnan näkyvyys omassa työssä lastensuojelutarpeen selvittämisessä ja lastensuojeluilmoituskäytäntöjen osaamisen vahvistamisessa vastaajien arvioimana maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)	16
Kuva 11. Onko hankkeen avulla mielestäsi vahvistettu lasten ja perheiden osallisuutta? -vastaukset maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)	17
Kuva 12. Hanketoiminnan näkyvyys omassa työssä perheiden osallistamisen vahvistamisessa vastaajien arvioimana maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)	17

1 JOHDANTO

Raportissa kuvataan Lasten ja perheiden hyvinvointipalvelujen kehittämishanke II Itä- ja Keski-Suomessa (Lapset ja perheet Kaste II -hanke) yhteistyökumppaneille suunnatun arviointikyselyn tuloksia. Kyselyn tarkoituksena oli saada tietoa hankkeen tavoitteiden toteutumisesta yhteistyökumppaneiden arvioimana. Lapset ja perheet Kaste II -hanke toteutettiin 1.10.2010–30.10.2012 välisenä aikana kahdeksassa osahankkeessa neljässä maakunnassa: Etelä-Savossa, Keski-Suomessa, Pohjois-Karjalassa ja Pohjois-Savossa.

Lapset ja perheet Kaste II -hankkeen tarkoituksena oli, että ”lapset, nuoret ja perheet saavat suunnitelmallista, oikea-aikaista ja asiantuntevaa palvelua, jonka avulla heidän osallisuutensa ja hyvinvointinsa paranee Itä- ja Keski-Suomessa” (Hankesuunnitelma 17.6.2010, 13). Hankkeen tavoitteina oli:

- 1. Lasten, nuorten ja perheiden palveluita kehitetään vastaamaan heidän tarpeisiinsa joustavasti ja vaikuttavasti. Palveluiden kehittämisessä painotetaan lapsiperheiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä varhaista puuttumista ja tukemista. Palvelujärjestelmää kehitetään siten, että moniammatillinen ja monitoimijainen yhteistyö toteutuu yli organisaatorajojen kiinnittämällä erityistä huomiota palvelujen nivelkohtiin.*
- 2. Työntekijöiden osaamista vahvistetaan varmistamaan palveluiden oikea-aikaisuutta, laatua ja vaikuttavuutta.*
- 3. Lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia lisätään palvelujärjestelmässä. (Hankesuunnitelma 17.6.2010, 13.)*

Raportin kirjoittamisesta ja kyselyaineiston analyysistä ovat vastanneet Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen suunnittelija, YTM Sivi Talvensola ja projektisuunnittelija, YTM Antero Ruokokoski Lapset ja perheet Kaste II -hankkeen toimeksiantona ja rahoituksella.

2 KYSELYN TOTEUTTAMINEN

Arviointikysely toteutettiin Lapset ja Perheet Kaste II -hankkeen toimialueella neljässä Itä- ja Keski-Suomen maakunnassa. Sillä pyrittiin tavoittamaan mahdollisimman moni hankkeessa mukana olleista toimijoista. Kyselyn suunnittelu alkoi keväällä 2012. Se päätettiin toteuttaa Etelä-Savon ja Keski-Suomen maakunnissa, joissa toteutettiin arviointikysely Kaste I -hankkeen aikana (ks. Keski-Suomen osalta Nummi 2010, Etelä-Savo: Kuntakyselyn kooste). Samassa yhteydessä jatkaville osahankkeille tarjottiin mahdollisuut-

ta osallistua asiakaspalautekyselyyn, jolloin Pohjois-Karjalasta Terttu-osahanke sekä Pohjois-Savosta Katse Lapseen -osahanke (Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämissyksikkö) liittyivät mukaan. Lisäksi arviointikysely lähetettiin Pohjois-Karjalan Huoli puheeksi -koulutukseen osallistuneille.

Aineisto kerättiin syksyllä 2012 kahdessa osassa sähköisillä tiedonkeruuohjelmilla. Keski-Suomen ja Etelä-Savon osahankkeisiin osallistuneiden vastaukset kerättiin Mikkelin kaupungin Webropol-ohjelmalla elokuussa 2012. Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon osahankkeisiin osallistuneiden vastausten keräämiseen käytettiin Kuopion kaupungin e-lomaketta ja kysely toteutettiin lokakuussa 2012.

Kyselyssä hyödynnettiin vuonna 2010 Etelä-Savossa ja Keski-Suomessa toteutettuja Lapset ja perheet Kaste I -hankkeen arviointikyselyjä (ks. Keski-Suomen osalta Nummi 2010, Etelä-Savo: Kuntakyselyn kooste) siten, että lomakkeessa yhdistettiin kahden yhdensuuntaisen, joskaan ei yhdenmukaisen, kyselyn kysymykset. Lapset ja perheet Kaste II -hankkeen arviointikyselyssä oli 12 kysymystä, joista yhdeksän valinta- tai monivalintakysymystä, yksi Likert-asteikollinen kysymys ja kaksi avointa kysymystä. Lisäksi osassa valinta- ja monivalintakysymyksiä pyydettiin täsmentäviä, avoimia vastauksia. Taustatietoina kysyttiin vastaajan työskentelyorganisaatio sekä maakunta. Kyselylomake on liitteenä (liite 1).

Kyselypyynnöt lähetettiin vastaajille sähköpostitse. Maakuntiin lähetettyjen vastauspyyntöjen sekä saatujen vastausten määrä vaihteli erittäin paljon. Lähetettyjen pyyntöjen ja vastanneiden määrä, vastausaika sekä vastausprosentti maakunnittain olivat:

- **KESKI-SUOMI**
Vastaajien määrä 151 (lähetetty 824; vastausaika 7.8.–27.8.2012 = 3 vk), vastausprosentti 18 %
- **ETELÄ-SAVO**
Vastaajien määrä 83 (lähetetty 474; vastausaika 1.8.–27.8.2012 = 3.5 vk), vastausprosentti 17,5%
- **POHJOIS-KARJALA** (Terttu-hanke; Huoli puheeksi -koulutukset)
Vastaajien määrä 22 (Lähetetty yhteensä 122, joista Terttu-hanke 74; vastausaika 5.10.–19.10.2012 = 2 vk ja Huoli puheeksi -koulutukset 48; vastausaika 9.10.–19.10.2012 = 1.5 vk), vastausprosentti 18 %
- **POHJOIS-SAVO** (lastensuojelun kehittämissyksikkö)
Vastaajien määrä 11 (lähetetty 477; vastausaika 5.10.–19.10.2012 = 2 vk), vastausprosentti 2 %

Vastausprosentit olivat varsin matalia kaikissa maakunnissa varsinaisen vastausajan jälkeen annetusta lisääjasta huolimatta. Erityisen vähän vastauksia saatiin Pohjois-Savosta, jossa lähes 500:stä kyselyn saaneesta vain 11 vastasi vastausprosentin jäädessä kahteen prosenttiin. Pohjois-Savon osalta ei tämän vuoksi voi tehdä kattavia päätelmiä hankkeen tavoitteiden saavuttamisesta. Myös Pohjois-Karjalan vastausten lukumäärä jää pieneksi Keski-Suomeen ja Etelä-Savoon verrattuna, vaikka vastausprosentti on yhtenevä kolmessa maakunnassa. Koko kyselyn vastausprosentti oli 14 %¹. Alhaisen vastausprosentin vuoksi vastausten yleistäminen koskemaan kaikkia hankkeessa mukana olleita toimijoita ei liene mahdollista vaan raportissa esitettyjä tuloksia tulee pitää suuntaa-antavina.

Vastauksia kuvataan pääasiassa maakunnittain suorien jakaumien ja prosentiosuuksien avulla. Numeerisen aineiston analyysissa on käytetty Excel-
taulukko-ohjelmaa sekä SPSS 21.0 for Windows -tilastoanalyysiohjelmaa. Avoimia kysymyksiä on luokiteltu aineistolähtöisesti teemoitellen.

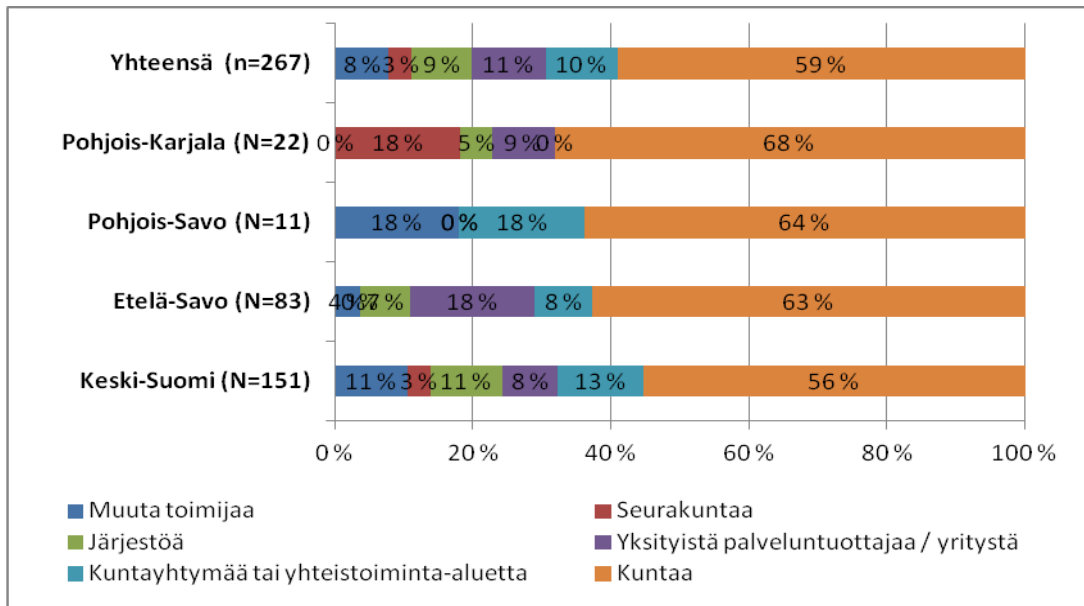
3 TULOKSET

3.1 Taustatiedot

Arviointikyselyyn vastasi yhteensä 267 lapsiperheiden kanssa toimivaa yhteistyökumppania neljän maakunnan alueelta. Heistä 56 % (151) toimi Keski-Suomessa, 31 % (83) Etelä-Savossa, 8 % (22) Pohjois-Karjalassa ja loput 4 % (11) Pohjois-Savossa. Vastauksissa painottuukin vahvasti keskisuomalaisten sekä eteläsavolaisten yhteistyökumppanien arviot hankkeesta.

Taustaorganisaatiota tarkasteltaessa kuntatyöntekijöiden osuus vastaajien joukossa oli suurin: vastaajista 59 % työskenteli kunnassa ja 10 % kuntayhtymässä tai yhteistoiminta-alueella (kuva 1). Yksityistä palveluntuottajaa tai yritystä edusti 11 % vastaajista ja lähes yhtä moni järjestöä (9 %) tai muuta toimijaa (8 %), joita tyypillisesti olivat perhehoitajat ja koulutusorganisaatioiden edustajat. Seurakuntien työntekijöiden osuus vastanneiden joukossa jäi pienimmäksi, kolmeen prosenttiin.

¹ 267 vastausta/1897 lähetettyä vastauspyyntöä



Kuva 1. Vastaajan taustaorganisaatio maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)

Kuntatyöntekijät oli suurin vastaajaryhmä myös kaikissa maakunnissa, vaikkakin osuudet vaihtelivat yli kymmenen prosenttiyksikön välillä maakuntien kesken. Pohjois-Karjalassa useampi kuin kaksi kolmesta vastaajasta oli töissä kunnassa, kun Keski-Suomessa heidän osuutensa oli vain 56 %. Etelä-Savossa yksityisten palveluntuottajien tai yritysten osuus oli suurempi kuin aineistossa keskimäärin. Pohjois-Savossa taas muiden toimijoiden prosentuaalinen osuus näyttää olleen huomattavasti muita maakuntia suurempi, mutta kyse on loppujen lopuksi vain kahdesta vastaajasta. Pohjois-Karjalassa seurakunnan työntekijät ovat vastaneet muita maakuntia useammin kyseeseen. Tässäkin kyse on pienestä joukosta, neljästä työntekijästä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma, Kaste, on suunnattu nimenomaan kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan kehittämiseen (ks. STM 2008). Kuntatoimijoiden suuri osuus vastaajien joukossa ilmentäneekin hankkeen kehittämisen kohdentuneen pääsääntöisesti Kaste-ohjelman keskeiseen kohderyhmään. Asiakkaita ei vastaajien joukossa ole, vaikka lasten, nuorten ja perheiden osallistaminen on yksi hankkeen tavoitteista. Tulokset kuvastavatkin ammattilaisten näkökulmaa tavoitteiden toteutumisesta.

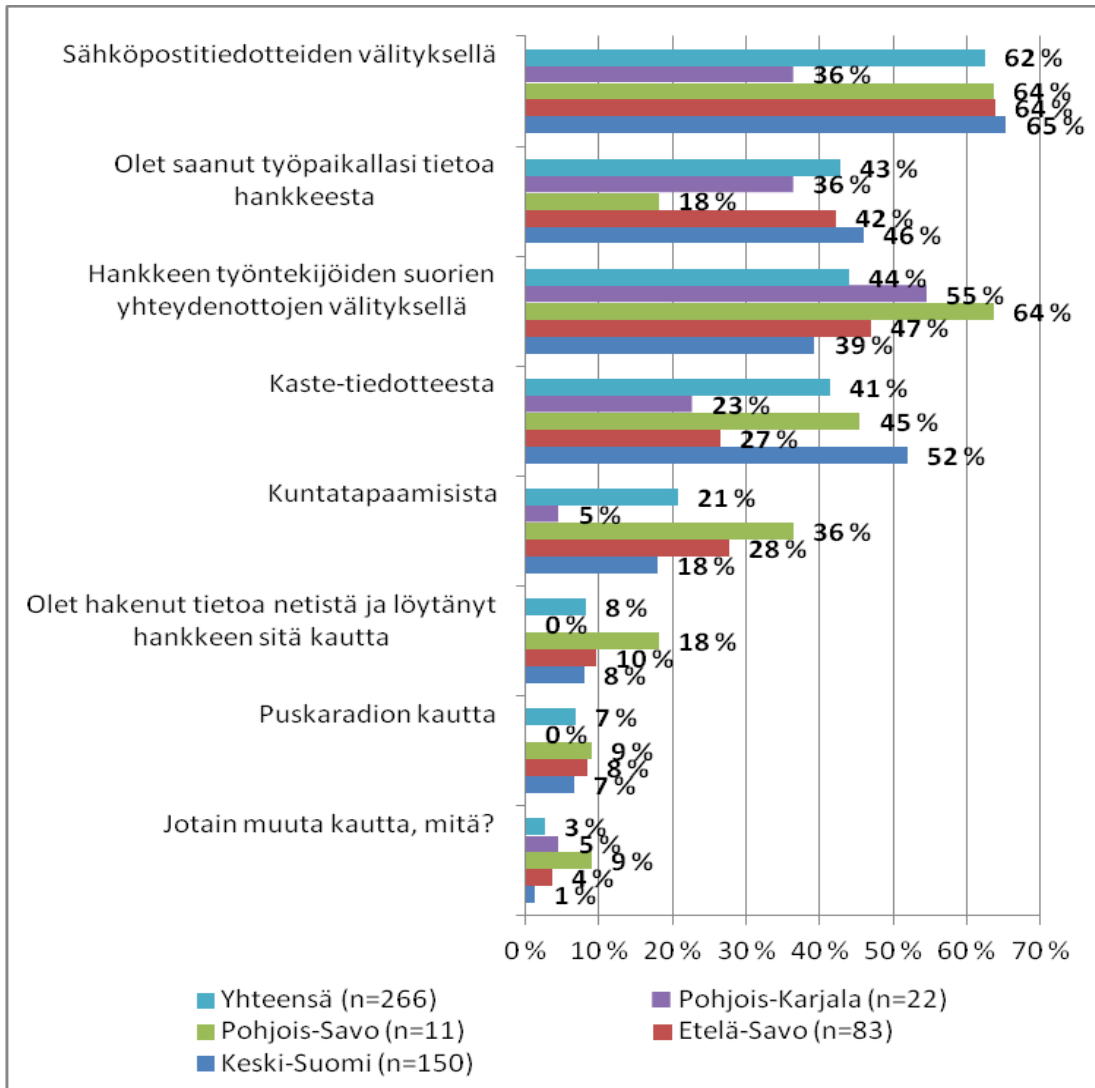
3.2 Tiedottamisen väylät ja kehittämistoimintaan osallistuminen

Sähköpostitiedottaminen, hanketyöntekijöiden suorat yhteydenotot, työpaikkatiedotus sekä hankkeen oma Kaste-tiedote olivat yleisimpiä tapoja, joilla Lapset ja perheet Kaste II -hankkeesta on tyypillisesti saatu tietoa. Lähes kaksi kolmesta kyselyyn vastanneesta sai tietoa hankkeen toiminnasta sähköpostitiedotteiden välityksellä (kuva 2). Poikkeuksena muihin maakuntiin Pohjois-Karjalassa sähköpostitse tietoa saaneiden vastaajien osuus jäi vain reiluun kolmannekseen. Yleisesti tietoa toiminnasta on saatu myös hankkeen työntekijöiden suorien yhteydenottojen kautta, työpaikoilla sekä Kaste-tiedotteesta. Pohjois-Savon vastaajien keskuudessa suorien yhteydenottojen osuus oli huomattavasti suurempi, mutta työpaikoilla tietoa saaneiden osuus jäi yli puolet pienemmäksi verrattuna muihin maakuntiin². Kaste-tiedotteen merkitys tiedonkulussa näyttää korostuneen Keski-Suomessa. Kuntatapaamisissa hankkeesta tietoa saaneita oli vastaajien joukossa viidesosa. Alle 10 % vastanneista oli etsinyt hankkeesta tietoa internetistä tai kuulut siitä ”puskaradion” kautta. Muita tiedonsaantikanavia mainitsi muutama prosentti vastaajista. Keskimäärin vastaajat olivat saaneet tietoa hankkeesta kahdesta kysymyksessä mainitusta erilaisesta tiedonlähteestä³. Osa kyselyyn vastanneista⁴ koki, että eivät olleet saaneet tarpeeksi tietoa hankkeesta, jonka vuoksi tavoitteet ja toiminta olivat jääneet etäiseksi.

² Huomioon on otettava Pohjois-Savosta vastanneiden pieni määrä (n=11), jonka vuoksi tiedottamisen tavoittavuudesta ei voi tehdä koko maakunnan työntekijöitä koskevia johtopäätöksiä.

³ Keskimäärin tietoa oli saatu 2,3:sta kysymyksessä mainitusta tietolähteestä. Maakunnittain tarkasteltuna vastaajilla oli kysymyksessä esitettyjä erityyppisiä tiedonlähteitä keskimäärin seuraavasti: Keski-Suomi 2,4, Etelä-Savo 2,3, Pohjois-Savo 2,6 ja Pohjois-Karjala 1,6.

⁴ Kysymysten 11. ja 12. vastausten perusteella

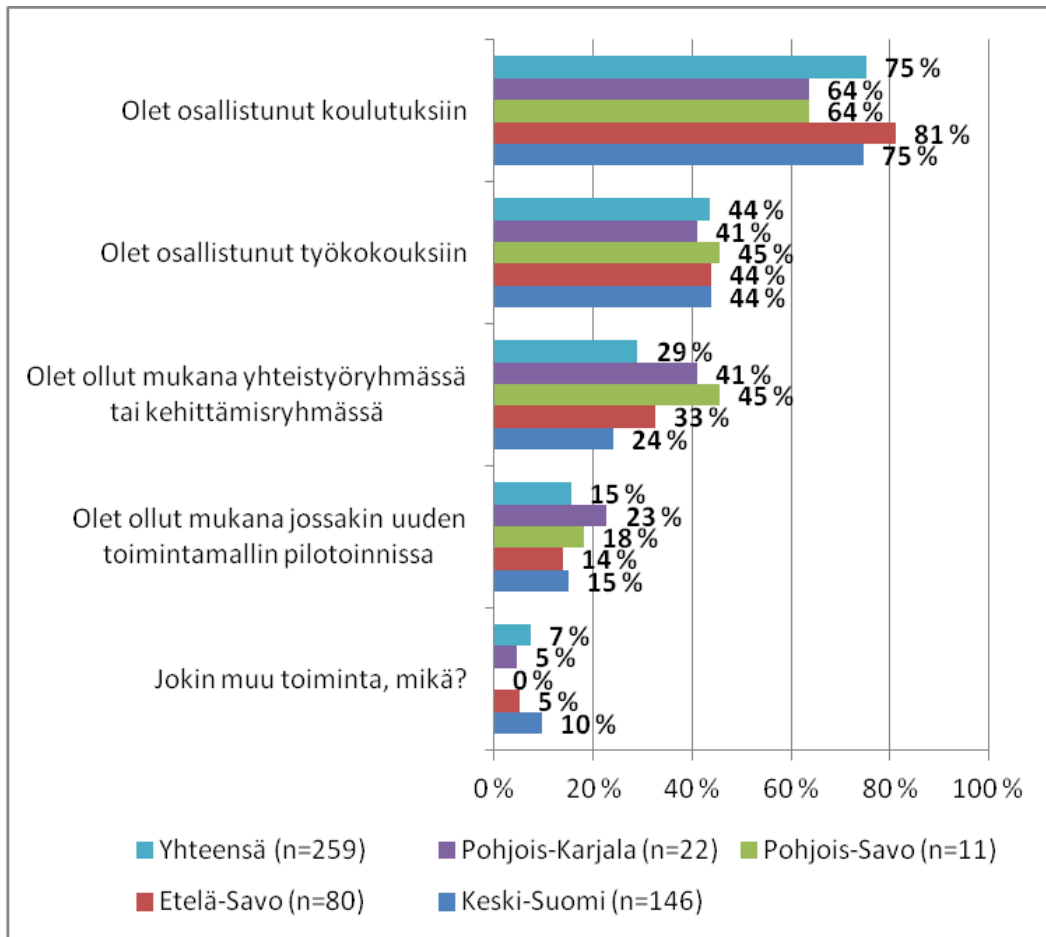


Kuva 2. Tiedonsaantikanavat Lapset ja perheet Kaste II -hankkeen toiminnasta maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)

Lapset ja perheet Kaste II -hankkeen kehittämistoimintaan on tyypillisesti osallistuttu hankkeen järjestämien koulutusten kautta (75 % vastaajista, ks. kuva 3). Koulutuksiin osallistuminen on vastausten perusteella ollut hieman muita maakuntia yleisempää Etelä-Savossa. Hankkeen työkokouksiin oli osallistunut 44 % vastaajista, jossa ei maakunnittain tarkasteltuna ollut juuri eroja. Yhteistyöryhmään tai kehittämisryhmään osallistuneita oli vastaajien joukossa 29 %. Pohjois-Savossa⁵ ja Pohjois-Karjalassa osallistuminen kyseisiin ryhmiin oli vastaajien joukossa keskimääräistä yleisempää. Uuden toimintamallin pilotointiin osallistuneita oli vastaajissa ainoastaan 15 %. Pohjois-Karjalassa pilottiin osallistui jopa joka neljäs vastannut. Muuhun toi-

⁵ Pohjois-Savon osalta osallistumisesta ei voi tehdä koko maakunnan työntekijöitä koskevia johtopäätöksiä vastanneiden vähyyden (n=11) vuoksi.

mintaan osallistui keskimäärin alle 10 % vastanneista. Yleisintä muuhun toimintaan osallistuminen oli Keski-Suomessa. Keskimäärin vastanneet osallistuivat alle kahteen kysymyksessä mainituista kehittämistyön vaihtoehtoista⁶.



Kuva 3. Yhteistyökumppaneiden osallistuminen Lapset ja perheet Kaste -hankkeen kehittämistyöhön maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)

Koulutuksista annettiin kahtalaista palautetta⁷. Moni koki koulutukset merkittävänä osana kehittämistoimintaa. Koulutukset ovat olleet keskeisessä osassa uuden tiedon välittäjänä, mutta myös toimijoiden verkostoitumisessa ja yhteistyön muodostumisessa. Osa toi jopa esiin, että hankkeen ilmaiset koulutukset olivat ainoa mahdollisuus kouluttaa itseään. Toisaalta vastauksista ilmeni, että osalle koulutusten sisältö oli tuttua, eikä siksi tuonut uutta

⁶ Keskimäärin osallistuttiin 1,7 erityyppiseen kysymyksessä mainittuun kehittämistoimintaan. Maakunnittain tarkasteltuna erityyppinen osallistuminen jakautui keskimäärin seuraavasti: Keski-Suomi 1,7, Etelä-Savo 1,8, Pohjois-Savo 1,7 ja Pohjois-Karjala 1,7.

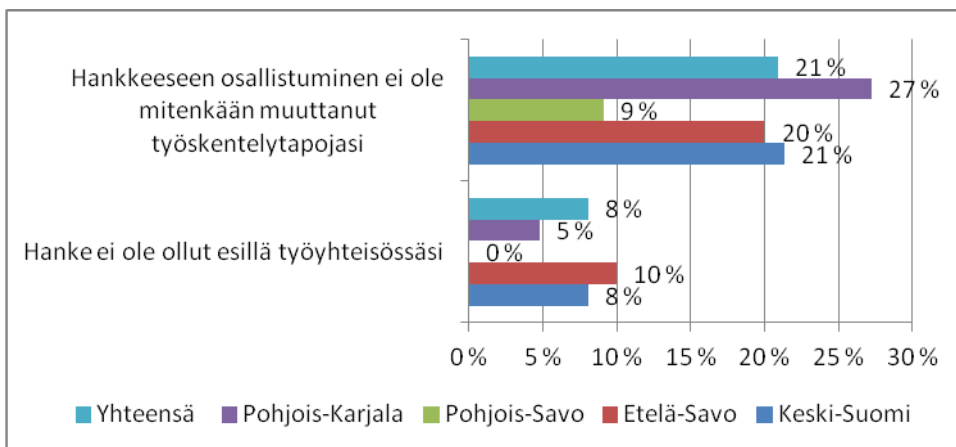
⁷ Kysymysten 11. ja 12. vastausten perusteella

tietoa tai lisännyt ammatillista osaamista. Myös tutkimustiedon laajempaa hyödyntämistä käytännön työn tueksi toivottiin.

3.3 Tavoitteiden toteutuminen

Lapset ja perheet Kaste II -hankkeen keskeisinä tavoitteina oli vahvistaa varhaista puuttumista ja tukea sekä moniammatillista ja -toimijaista nivelvaiheiden yhteistyötä lasten, nuorten ja perheiden palveluissa, työntekijöiden osaamista sekä lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta. Lisäksi hankkeessa pyrittiin kehittämään tavoitteita toteuttavia uusia toimintamalleja ja rakenteita käytännön työhön.

Arviointikyselyssä kysyttiin suoraan, onko hanke saanut aikaan muutosta vastaajan työtavoissa. Viidesosa vastanneista ilmoitti, ettei hankkeeseen osallistuminen ole muuttanut mitenkään omia työskentelytapoja. Prosentuaalisesti eniten heitä oli Pohjois-Karjalassa ja vähiten Pohjois-Savossa. Hie- man alle kymmenesosalla vastaajista hanke ei ollut ollut esillä työyhteisössä osuuden vaihdella 0–10 prosenttiin maakunnittain.



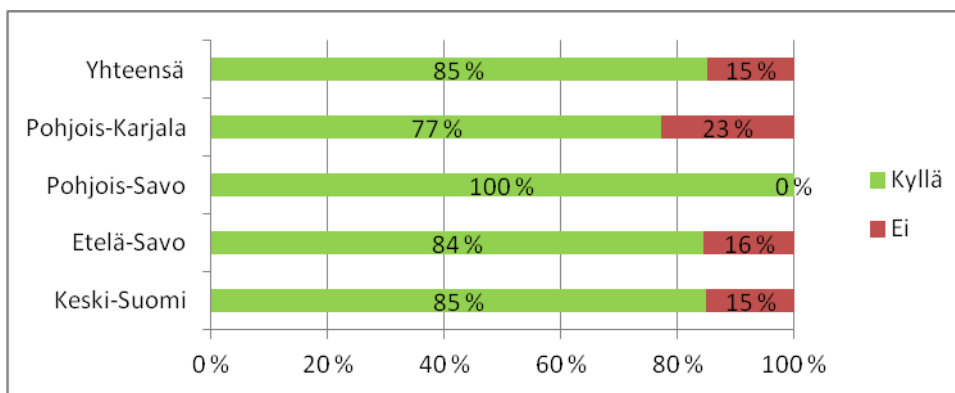
Kuva 4. Hankkeeseen osallistuminen ei ole mitenkään muuttanut työtapoja ja hanke ei ole ollut esillä työyhteisössä -väitteiden vastaukset maakunnittain ja yhteensä (% vastanneista)

3.3.1 Lasten ja perheiden palvelujen kehittäminen ja uudet toimintamallit

Lasten, nuorten ja perheiden palveluita kehitetään vastaamaan heidän tarpeisiinsa joustavasti ja vaikuttavasti. Palveluiden kehittämisessä painotetaan lapsiperheiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä varhaista puuttumista ja tukemista. Palvelujärjestelmää kehitetään siten, että moniammatillinen ja monitoimijainen

yhteistyö toteutuu yli organisaatorajojen kiinnittämällä erityistä huomiota palvelujen nivelkohtiin.

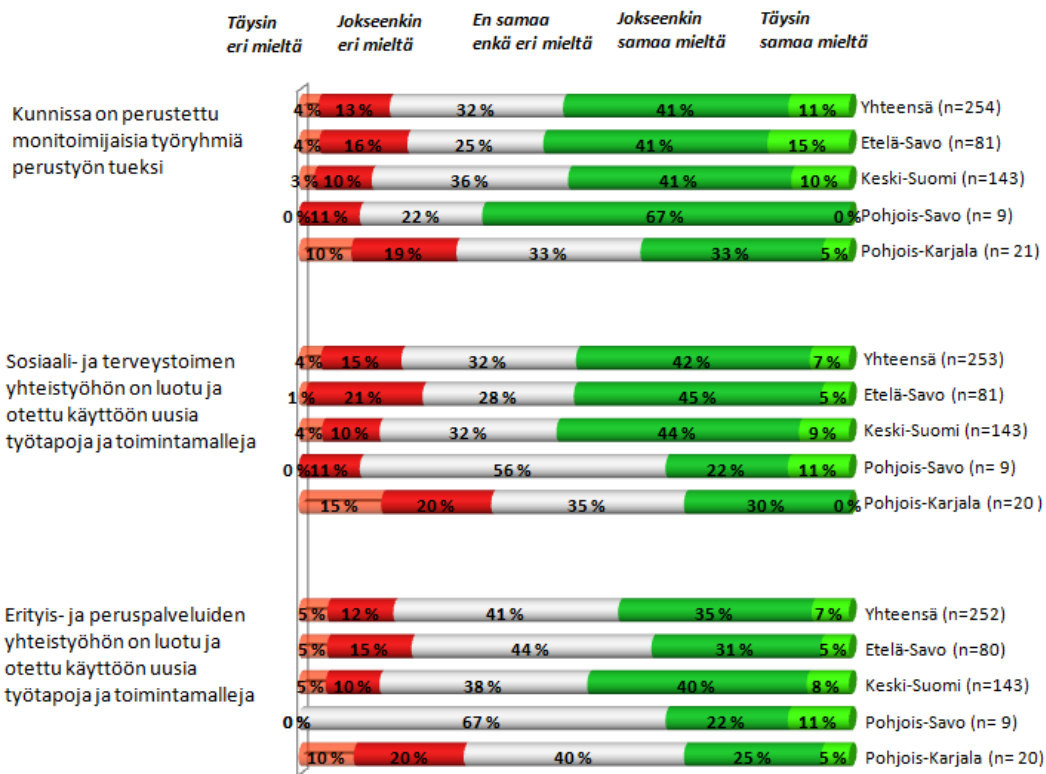
Vastaajista 85 % arvioi, että hankkeen avulla on vahvistettu lasten ja perheiden kanssa toimivien keskinäistä yhteistyötä (kuva 5). Positiivisimmin tavoitteen arvioitiin toteutuneen Pohjois-Savossa, jossa kaikki yksitoista vastaajaa arvioivat hankkeen vahvistaneen yhteistyötä. Kyse on kuitenkin vain kahdesta prosentista Pohjois-Savon hankkeessa mukana olleista toimijoista, eikä kattavaa tulkintaa hankkeen tavoitteiden toteutumisesta alueella voida tehdä tämän tai muidenkaan jatkossa esiin tulevien arvioiden pohjalta.



Kuva 5. Onko hankkeen avulla mielestäsi vahvistettu lasten ja perheiden kanssa toimijoiden välistä yhteistyötä? -vastaukset maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)

141 vastaajaa toi esiin niitä keinoja, joiden avulla Lapset ja perheet Kaste II -hankkeessa on heidän mielestään vahvistettu toimijoiden välistä yhteistyötä. Hankkeen järjestämät yhteiset tapaamiset, kuten koulutukset ja työkokoukset, koettiin tyypillisimmin vahvistaneen yhteistyötä. Toimijoiden keskinäinen tutustuminen ja verkostoituminen sekä tietoisuus toistensa tehtävistä madalsivat kynnystä ottaa yhteyttä eri ammattilaisiin. Hankkeen avulla yhteistyön tekemiseen oli saatu myös uusia käytäntöjä.

Kuvaan 6 on koottu vastaukset, joissa on kartoitettu moniammatillisen ja monitoimijaisen yhteistyön toteutumista yli organisaatorajojen erityisesti palvelujen nivelkohdissa. Yli puolet vastanneista arvioi, että kunnissa on perustettu monitoimijaisia työryhmiä perustyön tueksi. Kriittisimmin väitteen toteutumista arvioitiin Pohjois-Karjalassa, jossa lähes kolmannes vastaajista oli eri mieltä asiasta ja jossa samaa mieltä olevien osuus jäi noin 40 prosenttiin. Keskimäärin kolmannes vastaajista ei ottanut väitteen toteutumiseen kantaa puolesta tai vastaan.

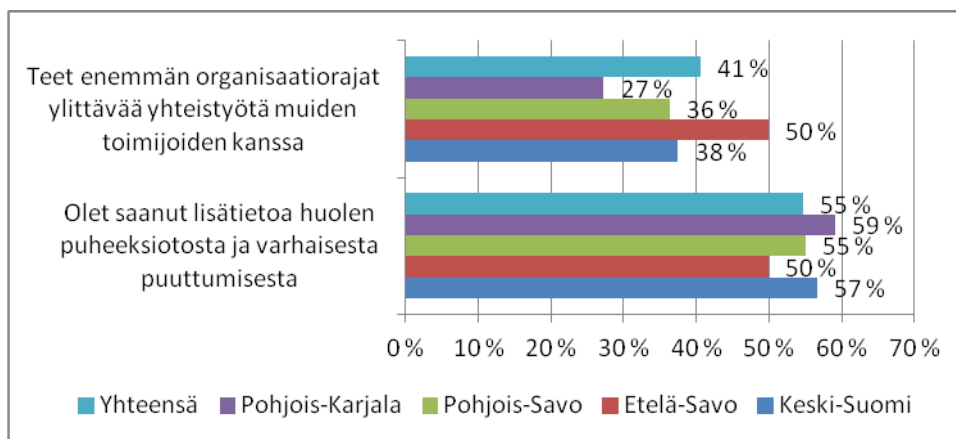


Kuva 6. Palvelujen kehittämislle asetettujen tavoitteiden toteutuminen Lapset ja perheet Kaste II -hankkeessa vastaajien arvioimana maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)

Lähes puolet vastaajista arvioi, että Lapset ja perheet Kaste II -hankkeessa on vahvistettu sosiaali- ja terveystoimen yhteistyötä luomalla ja ottamalla käyttöön uusia työtapoja ja toimintamalleja (kuva 6). Pohjois-Karjalassa ja Pohjois-Savossa väittämää arvioitiin kriittisimmin – vain noin kolmannes arvioi hankkeen vahvistaneen sosiaali- ja terveystoimen yhteistyötä. Pohjois-Karjalassa eri mieltä olevien osuus oli tätäkin suurempi. Keskimäärin kolmannes kysymykseen vastanneista ei ottanut väitteen toteutumiseen kantaa puolesta tai vastaan.

Erityis- ja peruspalveluiden yhteistyön vahvistamista on vastausten perusteella ollut vaikeampi arvioida, sillä huomattavan suuri osa vastanneista ei ole ottanut väitteen toteutumiseen kantaa (kuva 6). Keski-Suomessa erityis- ja peruspalveluiden yhteistyön vahvistamista on arvioitu myönteisimmin. Lähes puolet keskisuomalaisista vastaajista arvioi, että hankkeessa on luotu ja otettu käyttöön erityis- ja peruspalveluiden yhteistyötä tukevia toimintatapoja ja -malleja.

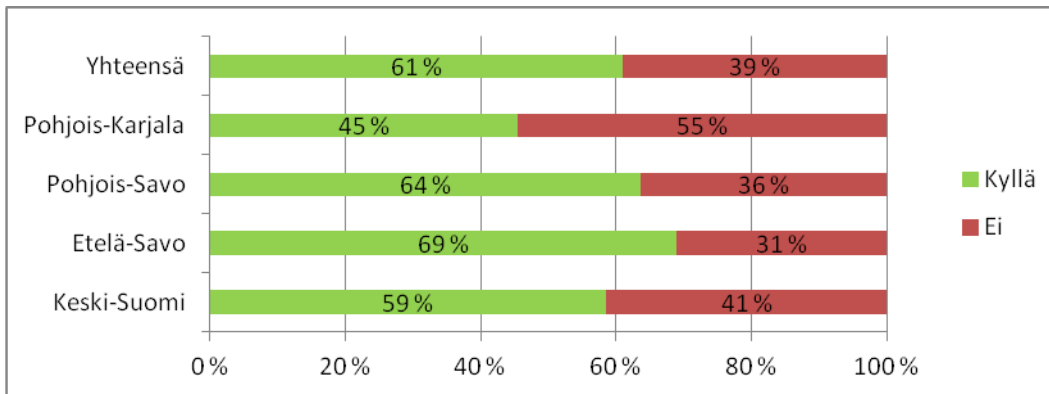
Hankkeen tavoitteena oli kehittää varhaisen puuttumisen keinoja ja lisätä yhteistyötä lasten ja perheiden palveluissa. Tyypillisimmin Lapset ja perheet Kaste II -hanke on näkynyt vastaajien työssä huolen puheeksiotosta ja varhaisesta puuttumisesta saadun lisätiedon kautta (kuva 7). Lisätietoa aiheista arvioi hankkeesta saaneen yli puolet vastanneista. Hankkeen myötä organisaatorajat ylittävää yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa tekee aiempaa enemmän kaksi viidestä vastaajasta. Etelä-Savossa näin arvioineita on jopa puolet. Muissa maakunnissa heidän osuutensa jää koko aineiston vastaajien osuutta pienemmäksi.



Kuva 7. Hanketoiminnan näkyvyys omassa työssä yhteistyön lisääntymisen ja ennaltaehkäisevien työmenetelmien osalta vastaajien arvioimana maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)

Yhteistyötä koskevien vastausten perusteella voidaan päätellä, että hanke on vahvistanut koulutusten ja muiden yhteistapaamisten avulla lasten, nuorten ja perheiden kanssa toimivien välistä yhteistyötä, mutta yhteistyötä vahvistavien toimintamallien luominen ja käyttöönotto hallinnonalojen välillä horisontaalisesti ja vertikaalisesti on jäänyt vähemmälle. Myöskään organisaatorajat ylittävä yhteistyö ei ole samassa määrin lisääntynyt omassa työssä kyselyyn vastanneiden joukossa. Hankkeen avulla ei siten ole pystytty täysipainoisesti edistämään uusien yhteistyömallien käyttöönottoa nivelvaiheen palveluissa tai lisäämään organisaatorajat ylittävää yhteistyötä käytännön työssä.

Kolme viidestä vastaajasta arvioi, että hankkeen avulla on syntynyt uusia, pysyviä rakenteita tai toimintamalleja käytännön työhön (kuva 8). Etelä-Savon vastaajat olivat väitteen kanssa samaa mieltä muita maakuntia useammin. Pohjois-Karjalassa yli puolet vastanneista arvioi, ettei hanke ole aikaansaanut uutta, pysyvää toimintaa käytännön työhön.



Kuva 8. Onko hankkeen avulla syntynyt uusia rakenteita/toimintamalleja, joita on siirretty pysyväksi toiminnaksi käytännön työhön? -vastaukset maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)

Mikäli vastaaja arvioi, että Lapset ja perheet Kaste II -hankkeen avulla on luotu uusia, pysyviä rakenteita, häntä pyydettiin nimeämään ne. Vastauksia annettiin 106, joista kolme oli ”en osaa sanoa” -vastauksia. Yli 40%:ssä vastauksia uutena rakenteena tai toimintamallina mainittiin jokin ryhmä, joista oli erotettavissa sekä ammattilaisille että asiakkaille suunnattuja ryhmiä. Käytännön työhön siirtyneinä toimintamalleina tuotiin vastauksissa tyypillisesti esiin varhainen tuki ja puuttuminen (14 vast.), toimijoiden välinen yhteistyö (12), väkivaltaan puuttuminen (10), perhehoitajien mentorointi (7), Voikukkia-toiminta (5), huolen puheeksiotto (4). Yleisemmällä tasolla mainittiin joukko sijaishuoltoon, päivähoitoon, perhetyöhön, lastensuojeluun ja terveydenhuoltoon liittyviä toimia.

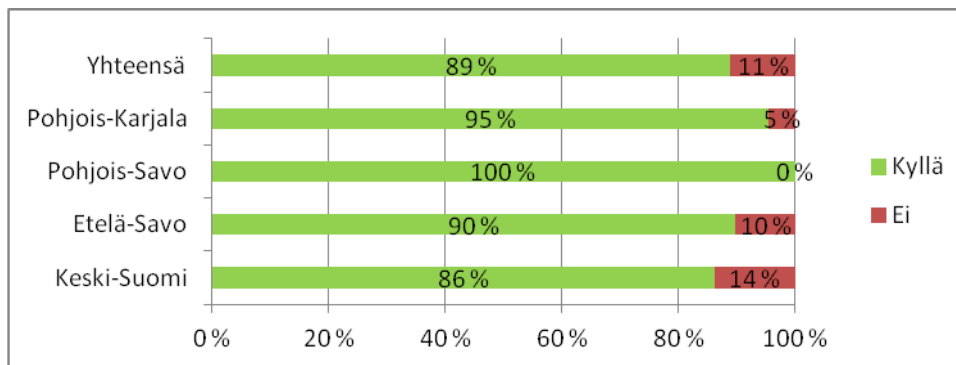
Vastausten perusteella myös huolen puheeksioton ja varhaisen puuttumisen toimintamallien (vrt. yllä) siirtyminen käytäntöön jäi yhteistyökeinojen tapaan vähäisemmäksi aiheesta lisätietoa saaneiden vastaajien osuuteen (55 %) verrattuna.

Myös heitä, jotka arvioivat, ettei pysyviä toimintamalleja ole hankkeen avulla syntynyt, pyydettiin perustelemaan vastauksensa. Perusteluja antoi 75 vastaajaa, joista reilu neljännes totesi, ettei osaa sanoa. Kymmenesosalla ei ollut tietoa asiasta, joista muutamalla ei ollut tietoa koko hankkeen olemassaolosta. Tyypillisesti perusteluissa todettiin, että hankkeen toiminnalla oli ennemminkin vahvistettu käytössä olevia toimintamalleja kuin luotu uutta. Vastauksista nousi myös esiin, että mallien pysyvyyttä on vaikea arvioida lyhyen hankeajan vuoksi.

3.3.2 Osaamisen vahvistaminen

Työntekijöiden osaamista vahvistetaan varmistamaan palveluiden oikea-aikaisuutta, laatua ja vaikuttavuutta.

Kuvaan 9 on koottu vastaajien arviot lasten ja perheen kanssa toimivien osaamisen vahvistamisesta hankkeen avulla. Lähes yhdeksän kymmenestä vastaajasta arvioi, että hankkeen avulla on vahvistettu toimijoiden osaamista. Maakunnittain tarkasteltuna väitteeseen kyllä-vastanneiden osuudet vaihtelivat 86–100 %⁸ välillä. Kriittisimmin osaamisen vahvistamista on arvioitu Keski-Suomessa, jossa 14 % vastanneista ei kokenut hankkeen vahvistaneen lasten ja perheiden kanssa toimivien osaamista.



Kuva 9. Onko hankkeen avulla mielestäsi vahvistettu lasten ja perheiden kanssa toimijoiden osaamista? -vastaukset maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)

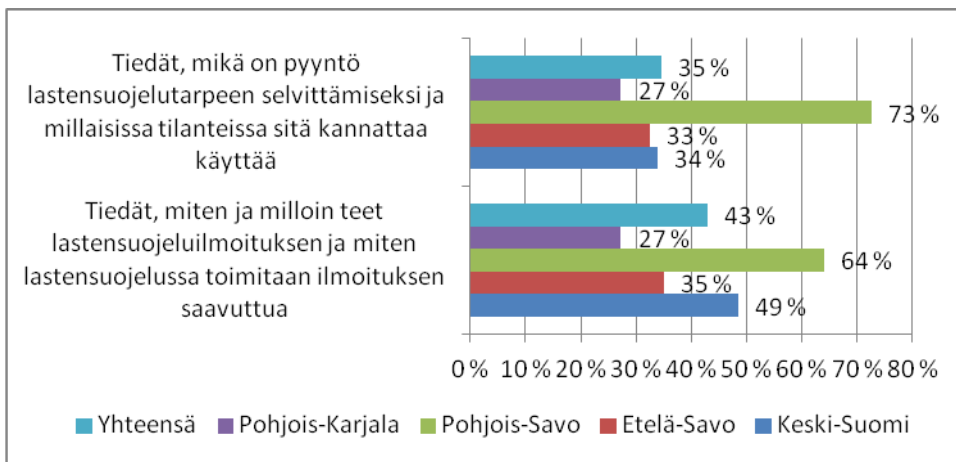
Väittämään ”kyllä” vastanneita pyydettiin kertomaan omin sanoin, miten heidän mielestään osaamista on hankkeen avulla vahvistettu⁹. Vastausta täsmensi 146 henkilöä. Heistä kaksi kolmesta mainitsi hankkeen järjestämät koulutukset. Yhteistyön vahvistuminen, mm. osaamista jakamalla, tuotiin esiin viidesosassa vastauksia. Uudet toimintamallit ja työmenetelmät mainitsi hieman yli 10 % vastaajista, työkokoukset ja muut yhteistyötapaamiset (poislukien koulutukset) toi esiin lähes yhtä moni. Lisäksi uuden tai ajankohtaisen tiedon saaminen mainittiin erikseen muutamissa vastauksissa.

Osaamisen vahvistamiseen hankkeessa pyrittiin varmistamalla palveluiden oikea-aikaisuutta, laatua ja vaikuttavuutta. Tavoitteen toteutumista kartoitettiin tiedustelemalla lastensuojeluilmoitukseen sekä lastensuojelutarpeen ar-

⁸ Pohjois-Savon 100 %:n osuuden muodostaa 11 vastaajaa.

⁹ Kysymyksestä jäi puuttumaan tieto ei-vastanneiden perusteluista, koska sitä ei kysytty samalla tavoin kuin kyllä-vastanneilta. Ei-vastaajien avulla olisi voitu saada tietoa jatkokehittämistä varten, missä osaamisen vahvistamisessa olisi parantamisen varaa.

viointiin liittyvää osaamista. Hankkeen toiminnalla on ollut vastaajien arvioimana jonkin verran vaikutusta edellä mainittuihin osa-alueisiin (kuva10). Kaksi viidestä vastaajasta arvioi, että on hankkeen jälkeen tietoinen lastensuojeluilmoituskäytännöistä sekä lastensuojelun toiminnasta ilmoituksen jälkeen. Reilu kolmannes vastaajista tietää, mikä on pyyntö lastensuojelutarpeen selvittämiseksi ja osaa käyttää sitä työssään. Pohjois-Savon vastauksissa edellä mainitut lastensuojeluilmoitukseen sekä -tarpeen selvittämiseen liittyvien toimien näkyvyys omassa työssä on vastausten perusteella korostunut selvästi muihin maakuntiin verrattuna.



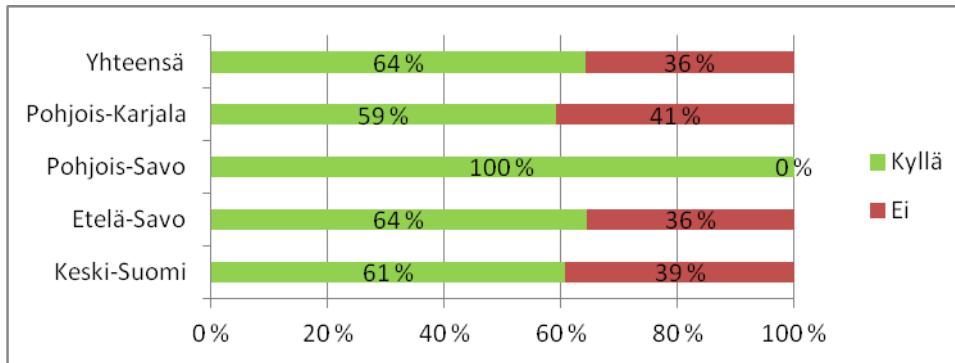
Kuva 10. Hanketoiminnan näkyvyys omassa työssä lastensuojelutarpeen selvittämisessä ja lastensuojeluilmoituskäytäntöjen osaamisen vahvistamisessa vastaajien arvioimana maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)

3.3.3 Lasten ja perheiden osallisuuden vahvistaminen

Lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia lisätään palvelujärjestelmässä.

Tavoite lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi näyttää vastausten perusteella toteutuneen heikoimmin (kuva 11). Kaksi kolmesta vastaajasta arvioi, että hankkeen avulla on vahvistettu lasten ja perheiden osallisuutta. Maakunnittain näin arvioineiden osuus vaihteli 59–100¹⁰ % välillä. Kriittisimmin väitteeseen suhtauduttiin Pohjois-Karjalassa.

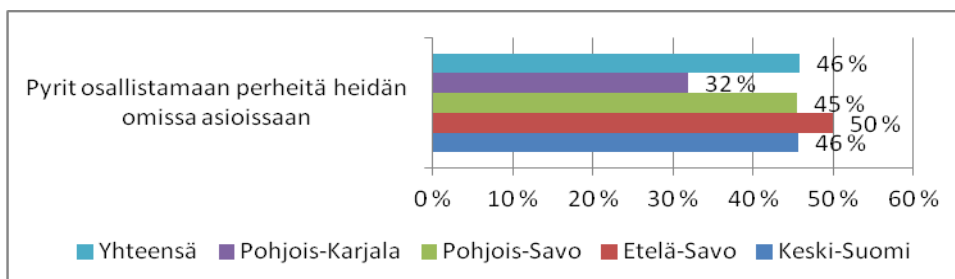
¹⁰ Pohjois-Savon 100 %:n osuuden muodostaa 11 vastaajaa.



Kuva 11. Onko hankkeen avulla mielestäsi vahvistettu lasten ja perheiden osallisuutta? -vastaukset maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)

Väittämään ”kyllä” vastanneita pyydettiin kertomaan omin sanoin, miten heidän mielestään lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta on hankkeen avulla vahvistettu¹¹. Vastauksissa mainittiin osallisuutta lisänneinä keinoina tyypillisesti asiakkaille suunnatut erilaiset ryhmät (esim. vertaistukiryhmät, asiakasraadit) (neljännnes vastanneista), työntekijöiden koulutukset (n. 20 % vastanneista), työskentely- ja ajattelutavan muutos lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta tukeväksi, asiakkaiden lisääntynyt mukaan ottaminen toimintaan, kuuleminen sekä yhteistyö palveluissa. Noin kymmenesosa avoimista vastauksista oli ”en osaa sanoa” -vastauksia¹².

Arvioitaessa Lapset ja perheet Kaste II -hankkeen toiminnan näkyvyyttä omassa työssä, useampi kuin kaksi viidestä vastaajasta kertoi, että pyrkii osallistamaan perheitä heidän omissa asioissaan (kuva 12). Maakunnittain tarkasteltuna Etelä-Savossa puolet vastanneista koki perheiden osallistamisen kuuluvan osaksi työkäytäntöjään, kun taas Pohjois-Karjalassa heitä oli vastaajien joukossa ainoastaan kolmannes.



Kuva 12. Hanketoiminnan näkyvyys omassa työssä perheiden osallistamisen vahvistamisessa vastaajien arvioimana maakunnittain ja yhteensä (% vastaajista)

¹¹ Tietoa ei-vastanneiden perusteluista ei ole, koska sitä ei kysytty kuten kyllä-vastanneilta. Ei-vastaajien avulla olisi voitu saada tietoa, missä osallisuuden vahvistamisessa on parantamisen varaa jatkokehittämistä varten.

¹² Osa vastanneista toi esiin, että vastausvaihtoehtona olisi pitänyt olla ”en osaa sanoa” -kohta ”kyllä” ja ”ei”-vaihtoehtojen lisäksi.

4 POHDINTA

Raportissa on tarkasteltu vuosina 2010–2012 toimineen Lapset ja perheet Kaste II -hankkeen tavoitteiden toteutumista yhteistyökumppaneiden arviomana Itä- ja Keski-Suomen alueella. Kyselyllä kartoitettiin lisäksi hankkeen käyttämien tiedottamistapojen tavoitavuutta ja hanketoimintaan osallistumisen muotoja. Koska kyselyn vastaajajoukko jäi varsin pieneksi tavoiteltuun joukkoon nähden, kyselyn tulokset ovat suuntaa-antavia ja niitä ei voi yleistää koskemaan koko hankealueen toimijoita. Vastauksia saatiin pääasiassa Keski-Suomesta ja Etelä-Savosta. Lähes kolme neljästä vastaajasta toimi kunnassa, kuntayhtymässä tai yhteistoiminta-alueella.

Lapset ja perheet Kaste II -hankkeesta on vastausten perusteella saatu tyypillisesti tietoa sähköpostin, hanketyöntekijöiden suorien yhteydenottojen, oman työpaikan sekä hankkeen Kaste-tiedotteen kautta. Mikään yleisimmistä tiedonsaantikanavista ei näyttänyt olevan ”yli muiden”. Sähköpostikaan ei ollut tavoittanut kuin kaksi kolmesta vastaajasta. Kohderyhmän tavoittamisen varmistamiseksi lienee varmin keino käyttää useampia viestintäkeinoja, kuten hankkeessa tehtiin. Tästäkin huolimatta osa kohderyhmästä jäi tavoittamatta, eikä tieto hankkeen olemassaolosta ollut tavoittanut koko kohderyhmää.

Koulutukset ovat olleet vastausten perusteella tyypillisin tapa osallistua hankkeen kehittämistoimintaan. Koulutuksia pidettiin tärkeinä niin uuden tiedon saamisen näkökulmasta kuin verkostoitumisen ja yhteistyön syntymisen paikkoina. Työkokouksiin, yhteistyö- ja kehittämissyhmisiin tai pilotointeihin osallistuneiden joukko on ollut pienempi. Tätä todennäköisesti selittää, että ne on suunnattu pienemmälle kohderyhmälle koulutuksiin verrattuna.

Hankkeen tavoitteena oli vahvistaa lasten, nuorten ja perheiden palveluissa varhaista tukea ja toimijoiden välistä yhteistyötä, lasten, nuorten ja perheiden kanssa toimivien osaamista sekä lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta. Viidennes vastanneista kuitenkin ilmoitti, ettei hankkeella ole ollut vaikutusta omiin työtapoihin. Tästä huolimatta 85 % vastanneista arvioi, että hankkeen avulla on vahvistettu toimijoiden välistä yhteistyötä ja lähes 90 % arvioi, että hankkeen avulla on vahvistettu toimijoiden osaamista. Näin myös osa heistä, joiden mielestä hankkeella ei ole ollut vaikutusta hänen omaan työhönsä, arvioi, että hankkeella on ylipäänsä ollut merkitystä toimijoiden välisen yhteistyön ja toimijoiden osaamisen vahvistamisessa. Lasten ja perheiden osallisuuden vahvistamisessa hankkeen arvioitiin onnistuneen edellisiä huonommin, sillä vain kaksi kolmesta katsoi, että osallisuutta oli hankkeen avulla vahvistettu. Lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden ja

vaikutusmahdollisuuksien vahvistamiseen lienee syytä kiinnittää enemmän huomiota jatkokehittämisessä myös niin, että asiakkaat ovat itse mukana kehittämässä, suunnittelemassa ja arvioimassa toimintaa.


Vaikka hankkeen koettiin vahvistaneen tavoitteiden mukaista toimintaa, se ei näytä systemaattisesti siirtyneen samassa määrin konkreettiseksi osaksi omaa työtä. Vastaajien arviot tavoitteiden konkreettisista vaikutuksista omaan työhön ja palvelujen kehittämiseen jäivät vastaajaosuuksiltaan huomattavasti pienemmiksi verrattuna kyllä/ei-arvioon tavoitteiden vahvistamisesta hankkeen avulla. Kuten vastauksissakin tuotiin esiin, uusien toimintamallien juurtuminen pysyviksi työkäytänteiksi vaatii aikaa sekä työyhteisön ja johdon sitoutumista muutokseen.

LÄHTEET

- Hankesuunnitelma 17.6.2010. Lasten ja perheiden hyvinvointipalveluiden kehittämiss-hanke II Itä- ja Keski-Suomessa. Lapset ja perheet Kaste II –hanke 1.10.2010–31.10.2012. Saatavana www-osoitteesta:
<http://www.koskeverkko.fi/Public/download.aspx?ID=26978&GUID={264908C3-CA9E-4A1E-9E40-2689EC9E640A}> [Viitattu: 28.1.2013.]
- Kuntakyselyn kooste Etelä-Savo. Saatavana www-muodossa:
<http://www.koskeverkko.fi/public/download.aspx?ID=30862&GUID={5C4735CC-F048-4468-B399-8292C684AE20}> [Viitattu: 5.2.2013.]
- Nummi, Susanna (2010) Lapset ja perheet Kaste -hanke I arviontikyselyn raportti. 12.10.2010.
- STM (2008) Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelma KASTE 2008–2011. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:4. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavana www-osoitteesta: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-2534-2> [Viitattu: 30.1.2013.]

LIITTEET

Liite 1. Lapset ja perheet Kaste II -hankkeen arviointikysely

 LAPSET JA PERHEET KASTE

Lapset ja perheet Kaste-hanke II, arviointikysely

Hyvä yhteistyökumppani! Lapset ja perheet Kaste-hanke II päättyy 30.9.2012. Tarvitsemme hankkeessa mukana olevilta tahoilta palautetta hankkeen toiminnasta arviointia varten. Siksi on tärkeää, että mahdollisimman moni lapsiperheiden kanssa toimija vastaa kyselyyn. Vastaaminen tapahtuu nimettömästi ja kestää noin kymmenen minuuttia. Vastausaika päättyy perjantaina 28.9.

1. Vastaja edustaa *

Kuntaa

Kuntayhtymää tai yhteistoiminta-aluetta

Seurakuntaa

Järjestöä

Yksityistä palveluntuottajaa/yritystä

Muu toimija, mikä

2. Vastaja toimii *

Keski-Suomessa

Etelä-Savossa

Pohjois-Savossa

Pohjois-Karjalassa

3. Miten olet saanut tietoa Lapset ja perheet Kaste-hankkeen toiminnasta?

Kuntatapaamisista

Sähköpostitiedotteiden välityksellä

Kaste-tiedotteesta

Hankkeen työntekijöiden suorien yhteydenottojen välityksellä

Olet hakenut tietoa netistä ja löytänyt hankkeen sitä kautta

Olet saanut työpaikallasi tietoa hankkeesta

Puskaradion kautta

Jotain muuta kautta, mitä?

4. Miten olet osallistunut hankkeen kehittämistyöhön?

Voit valita useita vaihtoehtoja halutessasi

- Olet osallistunut koulutuksiin
- Olet osallistunut työkokouksiin
- Olet ollut mukana yhteistyöryhmässä tai kehittämisryhmässä
- Olet ollut mukana jossakin uuden toimintamallin pilotoinnissa
- Jokin muu toiminta, mikä?

5. Onko hankkeen avulla mielestäsi vahvistettu lasten ja perheiden kanssa toimijoiden välistä yhteistyötä?

- Kyllä, miten?
- Ei

6. Onko hankkeen avulla mielestäsi vahvistettu lasten ja perheiden kanssa toimijoiden osaamista?

- Kyllä, miten?
- Ei

7. Onko hankkeen avulla mielestäsi vahvistettu lasten ja perheiden osallisuutta?

- Kyllä, miten?
- Ei

8. Onko hankkeen avulla syntynyt uusia rakenteita/toimintamalleja, joita on siirretty pysyväksi toiminnaksi käytännön työhön?

- Kyllä, nimeä rakenne/toimintamalli
- Ei, perustele vastauksesi

9. Valitse seuraavista vaihtoehdoista se, joka parhaiten vastaa mielipidettäsi alla oleviin kysymyksiin

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Kunnissa on perustettu monitoimijaisia työryhmiä perustuksen tueksi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Sosiaali- ja terveystoimen yhteistyöhön on luotu ja otettu käyttöön uusia työtapoja ja toimintamalleja	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

Erityis- ja peruspalveluiden yhteistyöhön on luotu ja otettu käyttöön uusia työtapoja ja toimintamalleja

10. Miten Lapset ja perheet Kaste-hankkeen toiminta on näkynyt omassa työssäsi?

Voit valita useita vaihtoehtoja

- Olet saanut lisätietoa huolen puheeksiotosta ja varhaisesta puuttumisesta
- Teet enemmän organisaatorajat ylittävää yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa
- Tiedät miten ja milloin teet lastensuojeluilmoituksen ja miten lastensuojelussa toimitaan ilmoituksen saavuttua
- Tiedät mikä on pyyntö lastensuojelutarpeen selvittämiseksi ja millaisissa tilanteissa sitä kannattaa käyttää
- Pyrit osallistamaan perheitä heidän omista asioistaan
- Hankkeeseen osallistuminen ei ole mitenkään muuttanut työskentelytapojasi
- Hanke ei ole ollut esillä työyhteisössäsi

11. Mitä merkitystä kehittämistoiminnalla on ollut omassa toimintaympäristössäsi ja sinulle itsellesi henkilökohtaisesti?

12. Sana on vapaa

Kiitos vastauksistasi!



K O S K E
KESKI-SUOMEN
SOSIAALIALAN
OSAAMISKESKUS

Julkaisija

Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Osoite:

Matarankatu 4
40100 Jyväskylä

www.koskeverkko.fi